

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת קרח

אור

מחלוקת האסורה מוחיא

במדבר פרשת קרח פרק טז פסוק (א) וַיִּקַּח לָרֶחַ בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קָהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וְאֶבְיָרִים בְּנֵי אֱלִיָּאָב וְאִזֹּן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּכֵן: (ב) וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם נָשִׂאִי עֵדָה קָרְאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שֵׁם: (ג) וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה פִּלֵּם קָדְשִׁים וּבָתְּוָכֶם יִקָּח וּמִדּוּעַ תִּתְּנֶנָּה עַל־קֶחֶל יָקֹחַ:

לזה בא התנא ומלמדנו מה נקרא מחלוקת דבר ראשון: לא כל מחלוקת אסורה אלא כל שהיא לשם שמים כמו הלל ושמואי אינה חשובה מחלוקת, הגם שמתנצחים בהלכה וכמבואר בחז"ל במסכת קידושין דף ל ע"ב I על הפסוק בתהלים פרק קכז (ה) אֲשֶׁרִי הַנֶּבֶר אֲשֶׁר מָלָא אֶת־אֶשְׁפָּתוֹ מִתֶּם לֹא־יִכָּשׁוּ בְיַד־בָּרוּ אֶת־אֲוִיבִים בְּשֹׁעַר: מאי את אויבים בשער? אמר רבי חייא בר אבא אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זוים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר את והב בסופה, אל תקרי בסופה אלא בסופה. ללמדנו כיון שכל מטרתה של אותה מחלוקת היא להבין את חקר האמת של רצון התורה ואינו קשור כלל למידות בין אדם לחברו אינה נכללת בגדרי מחלוקת אלא חילוקי דעות וזה טבעי ומוכן מאליה מכוח הבריאה, ולכן מחלוקת הלל ושמואי היא מחלוקת לשם שמים שמותרת ומתקיימת. דבר שני: מחלוקת הגדרתה כמחלוקת קרח וכל עדתו הן הם הצד שעשו מחלוקת הנובעת ממידות האדם והכל בגלל הכבוד והגאווה בדברי חז"ל מאחרי מינוי אליצפן בן עוזיאל, זאת אומרת כל שהסיבה למחלוקת מפני מידותיו של האדם ולא מפני בירור האמת זו מחלוקת האסורה, כי היא נובעת מחילוקי לבבות בני אדם הפועלים מתוך אנוכיות ואינטרס אישי ויוצרת שנאת אחים, נגד המהות של עם ישראל שהוא כגוף ונשמה אחת, וכל זה נגד רצון השי"ת שלא מצא כלי מחזיק את הברכה אלא השלום. ושוב מצאתי שכוונתי בזה לדברי הזוהר

מבואר באבות פ"ה משנה כ"א כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמואי, ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו.

שאלות בדברי התנא:

א) וכבר הקשו המפרשים בדברי התנא הקדוש שלכאורה איפכא מסתברא ויותר ראוי שכאשר המחלוקת לשם שמים שלא תתקיים ורק כאשר אינה לשם שמים תתקיים?
ב) ועוד מדוע כתב מחלוקת הלל ושמואי ולא בית הלל ובית שמואי?
ג) ועוד מדוע כתב קרח וכל עדתו ולא קרח עם משה בהיות וקרח נחלק עם משה ולא עם עדתו?

מחלוקת זו הנובעת מאינטרס המידות:

ונראה כי התנא הקדוש בא ללמדנו מה נקרא מחלוקת ומה אינה מחלוקת בהיות ומחלוקת זה דבר חמור שאפילו טף ונשים נענשו במחלוקת קרח, והנה במושגי בני אדם נתפס כי כל שיש מחלוקת בין שני בני אדם זה מחלוקת ושני הצדדים נכשלים במחלוקת וזה טעות, בהיות שאם כך הן הדברים, יש לשאול הרי חז"ל לימדונו במדרש כשם שפרצופיהם של בני אדם שונות זה מזה כך דעותיהן, וא"כ בהכרח מצד המציאות שהקב"ה ברא את בני האדם שיהיו כל העולם בדעות שונות אדם מחברו וממילא כל העולם נמצא תמיד במחלוקת היתכן?

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ס העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

הדגיש שני דברים, דבר ראשון כתב הלל ושמאי ולא בית הלל ובית שמאי, וכתב על כך מרן החיד"א, וכן במאור ושמשי ללמדנו שדוקא הלל ושמאי נחלקו עצמן לשם שמים, ולא תלמידיהן אשר פעמים רבות באים מתוך התלהטות לחזק דעת רבם מפני כבודו ואינו לשם שמים. וממילא לא כל אחד יוכל לומר כן שכל כוונתו לשם שמים. ודבר שני קרה ועדתו ללמדנו שהמחלוקת אינה מחייבת ששני הצדדים שייכים למחלוקת אלא יתכן רק צד אחד הפועל מתוך אינטרסים ואנוכיות.

המחלוקת בימינו:

למדנו מכאן שבמשך ההסטוריה היו נמצאים ויהיו מחלוקות בישראל אלא שהייב האדם להבחין ולבחון מתי זה מחלוקת ומתי זה חילוקי דעות והשקפות שונות ומי שייך לבעל המחלוקת, בהיות ובזמננו ראיתי ושמעתי רבים וטובים טועים ומסווגים כל ויכוח למחלוקת ומשייכים כל הצדדים לבעלי מחלוקת, בפרט לצערנו שבדורנו התרכו המחלוקות גם בתוך מחננו מחנה התורה בכל שכבות הציבור ובמיוחד שהפוליטיקה היא חלק בלתי נפרד מאורח חיינו עד שכבר נמשמשו הגבולות ורבים אינם מבדילים בין הלכה או השקפה לפוליטיקה, ובפרט כאשר רואים מחלוקות של גדולי ישראל צריך להיות זהיר ונזהר בלשונו כי במקום גדולים אל תעמוד, וכבר הבהרנו שהנלמד מפרשתנו ומדברי התנא באבות שכור המבחן במחלוקת הוא האם יש לזה השלכות למידות האדם וגורם לשנאת אחים בהכרח שהדבר נגוע בחילוקי הלבבות, ולמרות שיתכן שגדולי ישראל חולקים לשם שמים אך התלמידים הנגררים במעשיהם לפעול מתוך אינטרס המידות כבר הם נכללים בכלל בעלי מחלוקת כאשר כתבנו בשם מרן החיד"א שהתנא דייק בלשונו ודיבר רק על הלל ושמאי אבל תלמידיהם כבר נגררו לעירוב חשבון המידות בתוך המחלוקת והסיטו אותה מחלוקת מחילוקי דעות למחלוקת הלבבות שזה אסור ומסוכן כי אש אוכלתו. ולכן אפשר לראות תגובות ופעולות

בפרשתנו וז"ל מאי מחלוקת פלוגתא, פלוגתא דלעילא ותתא ומאן דבעי לאפלגא תקנא דעלמא יתאביד מכלחו עלמין, מחלוקת פלוגתא דשלום ומאן דפליג על שלום פליג על שמא [דף קעו עמוד ב] קדישא בגין דשמא קדישא שלום אקרי, ת"ח לית עלמא קאים אלא על שלום כד ברא קודשא בריך הוא עלמא לא יכיל לאתקיימא עד דאתא ושרא עליהו שלום ע"כ. דבר שלישי: מלמדנו התנא שלמרות שאין מחלוקת בעולם שתעשה על ידי אדם אחד חייב שני צדדים בכדי שיהיה מחלוקת, אך למרות זאת אין זה סיבה מחייבת ששני הצדדים שייכים למחלוקת ויכול להיות שרק צד אחד הוא בעל המחלוקת ואילו הצד השני אינו קשור כלל למחלוקת כדוגמת מחלוקת קרח וכל עדתו נגד משה שלמרות שהצד השני הוא משה, התנא מדגיש ומפרט מחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו, והדבר לכאורה אינו מובן שהרי כל עדת קרח היו בדעה אחת נגד משה וכל מחלוקתן רק עם משה, לזאת התנא מלמדנו שמשה אינו צד במחלוקת כלל ולא פעל או העצים את המחלוקת מתוך מידותיו ואינטרסים שלו אלא אדרבא השיב להם בואו נברר במי בחר השם, ורק קרח וכל עדתו הן הם הצד שעשו מחלוקת הנובעת ממידות האדם והכל בגלל הכבוד והגאווה כדברי חז"ל, ולכן במקרה זה רק צד אחד הוא בעל מחלוקת קרח ועדתו.

מבחן הדבר אם היא מחלוקת או חילוקי דעות:

והמבחן לכך האם מלווה למחלוקת גם שנאה הרי שהדבר נובע מתוך אינטרס אישי ולכן כועס כאשר אינו משיג את מבוקשו והופך להיות אויבו של בעל המחלוקת, אולם כאשר כל המחלוקת היא לברר את האמת ואינו קשור כלל לאינטרס אישי אין שנאה בנייה אדרבא את זה בסופה, ולכן הגמרא מעידה על מחלוקת הלל ושמאי במסכת יבמות דף יג ע"ב אף על פי שאלו אוסרים ואלו מתירים, אלו פוסלין ואלו מכשירים, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי. לזה התנא

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

בלימה, ואז מתקיים בו הפסוק ד' ילחם לכם ואתם תחרישון, ולכן משה רבנו לא השיב ולא ניסה להוכיח להם טעותם, כיון שטבע המחלוקת ככל שכל צד מנסה להוכיח טעות חברו מגדיל את המחלוקת ואילו השתיקה מקטינה את המחלוקת, ולכן הכלל בזה הרחק מן הכיעור והדומה לו לברוח מכל מחלוקת ברגע שהדבר נגרר ומשתרבב למידות ולשנאת אחים כי כל מי שנקשר בזה נענש כדוגמת קרח וכל עדתו.

דברי הרמב"ם לתלמידו נגד אלה שיצאו נגד ספריו:

וכן כתב הרמב"ם בשו"ת פאר הדור סימן קמב לתלמידו ר' יוסף עקנין הדרכה בדבר המחלוקת שכמה והייתה נגד ספרי הרמב"ם כיצד עליו לנהוג ולהגיב, וז"ל ואני לא אנצח לעצמי כי כבוד נפשי ומעלת מדותי אצלי יותר כבוד משאנצח הכסילים בלשוני ובדבורי, והאי צורבא מרבנן קוב"ה תבע יקריה (ברכות יט, א), אבל הכן השם יחייהו הדין עמו שיתקנא בזה שאני אביו ורבו, ואינו יכול לסבול העלבון, עכ"ל הצריך.

וכבר כתב הגר"ח ואלוזין על ידי מידת הסבלנות משיג האדם רצונו יותר:

וכבר כתב הגר"ח מואלוזין בצוואתו, וכן כתב בספר איש ורעהו בשם [כתבי הצדיק הרי"ז מפלנט]. ועל ידי מידת הסבלנות משיג האדם רצונו יותר ויותר מעל ידי כל תקיפות שבעולם, ודרך כלל להיות נוח לבריות ושלא להרבות שיחה עם כל האדם אף להקדים שלום ולהשיב בנחת לכל אדם. עוד כתב שם. בשם החזון איש זצ"ל ביאר את סוד השפעתו על קרובים ורחוקים ומתחשבים בדבריו, משום שאינני מדבר בהריפות ובאם ארימה קולי כשופר אפסיד כל סיכוי להשפיע אצל רחוקים ויצא הפסדי בשכרי פאר הדור ח"ד עמוד ק"ם.

פסולות שמרשים לעצמן תלמידי הצדדים לעשות ולפעול בדרכים הפסולות לכל הדעות, מה גם שיתכן וצד אחד במחלוקת הוא הבעל מחלוקת ואילו הצד השני אינו קשור כלל למחלוקת למרות שזה איתו במחלוקת קרח עם משה.

מעשה עם הגרש"ז אויירבך זצ"ל.

דוגמה לכך מסופר על הרה"ג שלמה זלמן אויירבך זצ"ל שפעם אחת יצא נגד מוסד מסויים שהעמידו לראשם מנהל שלדעתו לא היה למוכח הדת של אותו מוסד הוא לא היסס לצאת בפרהסיא לגלות דעתו דעת תורה כנגד המוסד והעומד בראשו, ערב אחד עלה אותו מנהל אל ביתו של הג"ר שלמה זלמן זצ"ל כשלו פועם בחזקה חושש היה שמה יגרשוהו בבושת פנים ובחרי אף, אך קבלו הרב בסבר פנים יפות וכבדו שלא כערכו וכשיצא ליווהו עד סוף חצירו כשהוא מסביר לו שאינו מנהל מערכה אישית נגדו אלא טובת המוסד לנגד עיניו בסוברו שאין הוא האיש המתאים לנהלו. משעלה הרב אל ביתו קרא לבני הבית ואמר להם חפץ אני להראות אתכם וללמדכם לקח האיך מנהלים מחלוקת לשם שמים ללא פניות, הראת לדעת ההבדל בין מחלוקת לחילוקי דעות.

כיצד לנהוג בשעת מחלוקת:

מאידך התורה מלמדת אותנו כיצד על האדם להתנהג בזמן המחלוקת ממעשיו של משה ואהרן שלמרות שהכפישו אותם וחשדו בהן בעריות ועשו ליצנות מכל דברי משה לא מצינו שמושה נגרר לויכוח ולהתנצחות איתם להוכיח את טעותם אלא נפל על פניו ואמר להם בוקר ויודע ד' את אשר לו, דהיינו יתכן שאתם צודקים נראה מה יאמר הי"ת מחר, וכמאמר חז"ל אין העולם מתקיים אלא על מי שבולם פיו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

מוסר השכל:

נמצאנו למדים מהיא מחלוקת כל שהסיבה למחלוקת מפני מידותיו או אנוכיות או אינטרס של האדם ולא מפני בירור האמת זו מחלוקת האסורה, ויתכן ששני בעלי המחלוקת לוקים בדבר זה, אך יתכן כדוגמת משה שהוא אינו צד במחלוקת למרות שהמחלוקת איתו, אבל מחלוקת לברר חקר האמת אינה מחלוקת אלא חילוקי דעות. אלא שרבים יכולים לטעות ולהצדיק מחלוקתן במעטה של בירור האמת כקרה ועדתו שבא בטענת שויון זכויות כי כל העדה קדושים או למה תתנשאו שאתן בעלי גאווה או בטענת המינויים לאנשי שלומז וכן טענות שונות בשם הצדק והיושר, ובפרט לפי מדרשי חז"ל כיצד הביא דוגמאות להסיט את עדתו נגד הנהגת משה רבנו כביכול עושה הדברים מדעתו ולטובתו, אולם האמת הכל נובע מתוך אינטרס אישי להשיג עוד טיפת כבוד, לזאת יבחן כל אדם כל מחלוקת בכור המבחן אם הדבר גורם לשנאת אחים והלבבות ידע שזו מחלוקת האסורה ויברר כבורח מהאש מאחר ויש במחלוקת זו עירוב המידות ואינה לשם שמים וח"ו ענוש יענש הוא ובני ביתו ככל עדת קרה שנענשנו אפילו הטף למרות שאינם פעילים במחלוקת וזה לרוב חומרת עונש בעלי מחלוקת, אלא יהיה מתלמידיו של אהרון אוהב שלום ומרבה שלום ותן לחכם ויוסף לקח להשכיל ולהבין.

בידידות ואהבה

הצב"י מרדכי מלכא ס"ט

